ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

УДК 82-6.09:316.34(477)
DOI https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-3/22

Георгієвська В. В.
Київський університет імені Бориса Грінченка

Погребняк І. В.
Київський університет імені Бориса Грінченка

КОМУНІКАТИВНІ КОНЦЕПТИ СЕМІОТИЧНОГО ПОЛІКОДОВАНОГО ГІПЕРТЕКСТУ УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ КІНЦЯ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ

Фундаментальні зміни, що відбуваються у сучасному інформаційному соціумі потребують уваги до проблематики інтелігенції, оскільки під впливом глобальних процесів, культурологічних маркерів, дедалі очевидними оприявнюються загальні процеси культури в соціумі. Зокрема варто відзначити багатоманітний шлях національної ідентифікації в суспільній свідомості українців, адже іноді громадська думка екстраполюється в емоційній, синкретичній формі з використанням маніпулятивно діючих механізмів.

Звернення до епістолярної спадщини української інтелігенції минулого прокладає місток до розуміння сучасних тенденцій, адже естетичний потенціал листа постає в оригінальності авторського стилю, відображенні бачення картини світу у сукупності морально-етичних максим і філософських сентенцій, з'ясуванні емоційно-психологічного портрета автора, який відповідно до сугестивної функції епістоли впливає на читача. Листування української інтелігенції кінця XIX – початку XX століть зміщує суспільні та естетичні кордони, відчутне прагнення до вирішення питання культурної, національної, політичної ідентичності.

В умовах глобальних змін розуміння природи комунікації на основі дослідження епістолярію безумовно є перспективним, адже пропонує множинність потрактування концептів, що закладені у природі листа, а також семіотичні підходи до розуміння полікодованих посилань минулого до сучасника. Аналіз комунікативних концептів епістолярію української інтелігенції кінця XIX – початку XX століть, потрактованого як семіотичний полікодований гіпертекст, до нашого часу залишається на маргінезі наукової обсервації.

Ключові слова: *комунікація, епістолярій, інтелігенція, концепт, семіотика, полікодований гіпертекст.*

Постановка проблеми. Епістолярна спадщина окреслюється сьогодні не лише у прагматично-прикладному аспекті, але й як самостійна система із високим потенціалом інформативності, «що відкриває шляхи у дослідження ментальності суспільства на певній стадії історичного функціонування» [2, с. 56]. Вважаємо за необхідне у статті подати окремі тлумачення поняття «концепт».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні побутують різноманітні тлумачення терміна «концепт». У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» за редакцією В. Бусела концепт трактується як «формулювання, загальне поняття, думка» [3, с. 452]. «Словник іншомовних слів» за редакцією О. Мельничука пропонує наступні значення концепту: «1) в логіці – смисл знака (імені); 2) загальна думка, формулювання» [22, с. 360]. У середньовіччі сформувалися уявлення про концепти як про імена, особливі психологічні утворення, що виконують смислову функцію і розкриваються у спілкуванні (П. Абеляр, Г. Порретанський, Фома Аквінський та ін.).

Категорія концепту набула особливої актуальності у XX столітті. Відтак пропонуються різні варіації концепту. Л. Краснова наголошує, що «концепт не є чистою ідеєю, оскільки містить в собі певні емоційні барви [17, с. 95]. Водночас термін «концепт» використовується із дефініцією

«концепція». У словнику-довіднику зазначено, що «концепція» – розгорнута система поглядів, викладена з наміром уникнути логічних суперечностей при тлумаченні якоїсь складної проблеми, явища. Термін «концепція» вживається і для позначення головного задуму, провідної ідеї наукової праці, художнього твору. В цьому контексті за кордоном частіше вживається термін «концепт» [19, с. 384].

Звідси поняття «національний концепт» трактується як «найбільш загальна, максимально абстрагована, проте конкретно репрезентована в мовній свідомості когнітивно оброблена ідея «(культурного) предмета», що існує в сукупності всіх валентних зв'язків» [8, с. 12].

Л. Айзенбарт зазначає, що художній концепт – це втілена у стійких повторюваних образах і наділена культурно значущим змістом смислова структура, що відображає сутнісні ознаки дійсності та особливості її сприйняття людиною певного місця і часу, і є основою художньої картини світу автора [1, с. 323].

В. Сулима, трактуючи поняття концепт визначає, що це «не лише смисл знака (імені), як у логіці, це й загальна думка, коротко й точно висловлена, це також формулювання ідеї, явища, образу (від лат. formula – вид, образ, форма) [23, с. 5]. Науковець звертає увагу на те, що І. Пригожин розробляючи теорію подібних систем, зарахував модель інформаційної системи «література» до систем відкритих, здатних до подальшої комунікації. І. Пригожин писав: «Ми розглядаємо людські системи не в поняттях рівноваги і не як «механізми», а як креативний світ з неповною інформацією і цінностями, що змінюються, світ, в якому майбутнє може бути подане в багатьох варіантах. Соціальна проблема цінностей у широких межах може зв'язуватися з нелінійністю. Цінності – це коди, які ми використовуємо, щоб утримати соціальну систему на певній лінії розвитку, що вибрана історією. Системи цінностей завжди протистоять дестабілізуючим ефектам флуктуації, які породжуються самою соціальною системою, це й додає процесу в цілому рис безповоротності й непередбачуваності» [23, с. 5].

На думку В. Шевчука термін «концепт вживається при творенні художнього тексту і стає інтелектуальним стрижнем, що з'єднує твір у формі образних знаків, зливаючи невідповідні поняття в несподіваному ракурсі і тим наповнюючи текст поглибленим змістом − це свідоме оперування культурним спадком попередніх епох через використання загальноприйнятих, загальнолюдських і національних смислів» [20, с. 90−91].

Постановка завдання. Мета запропонованої статті полягає в дослідженні концептів комунікації на основі інтерпретації епістолярної спадщини української інтелігенції кінця XIX – початку XX століть, як полікодованого гіпертексту в контексті семіотичних означень.

Виклад основного матеріалу. Творча спадщина інтелігенції кінця XIX – початку XX століть охоплює не тільки художні твори, але й глибинну епістолярну спадщину. Листування виступає не просто актом комунікації, способом передачі інформації, а й шляхом духовного спілкування на відстані. Лист слугує не лише засобом особистого спілкування, але й ознайомлення із суспільним життям, громадськими думками, настроями. Під час опрацювання листів означеного періоду збережено правопис, лексичні звороти, ідіостиль авторської мови епістолярію, що дає змогу максимально відтворити та відчути національні маркери.

Епістолярій П. Грабовського із заслання сповнений націєтворчими концептами, тугою за рідним краєм, проблематикою української ідентичності. У листі до В. Левіцького (Василь Лукич) від 10 серпня 1893 року, поет зазначає: «Мене часто докоряли знакомі, буцім україномюбство – одна панська примха, а що простий нарід, як і всякий другий, побивається лихою годиною заради черствого шматка хліба, не думаючи ні про які «матерії важні», – про це нема чого й говорити; але щоб наш нарід не відчував своєї національної окремості, – про це, добродії, вибачте» [7, с. 185]. У цьому ж листі П. Грабовський порушує питання інтелігенції і зазначає: «інтеліґенція кожного народу повинна працювати коло свого народу, надіючись тільки на себе, – і снага, і слабота в нас самих; вона (інтел.) не тільки сама повинна врівень з найвищими думками віку, але і зробити ті думки по спромозі власністю народу, розвиваючи тим часом і його національне самопізнання; освіта народу на його рідній мові – то головна засада» [7, с. 189–190]. П. Грабовський опікується думкою про необхідність знайомити народ з історією. У листі до Б. Грінченка 1901 року він акцентує увагу на необхідність створення історії козаччини по-новому: «треба одкинути той туман, химери та нісенітниці, якими наші письменники обмальовують колишню й сучасну Україну» [7, с. 287]. М. Коцюбинська щодо епістолярію П. Грабовського зазначає: «В листах він виступає значно глибшим, багатшим, неоднозначнішим, ніж у своїй типово «програмовій» творчості» [16, с. 41].

Чільне місце в письменницькому епістолярії посідають листи П. Куліша, що в американському виданні 1984 року охоплюють 300 друкованих сторінок, в яких знаходимо роздуми про шляхи розвитку української літератури, мови, формування української людини, критичний аналіз окремих творів. Саме з постаттю П. Куліша пов'язане відшліфовування епістолярної критики й епістолярної публіцистики. Його «Листи з хутора» – роздуми філософа на різні суспільні теми – небувале явище в українській епістолярній комунікації з огляду як на мету, жанр, аудиторію, так і мистецьку обсервацію. Зразком епістолярної критики серед них є третій лист – «Чого стоїть Шевченко яко поет народний». «Зазивний лист до української інтелігенції» – це роздуми про роль української мови в духовному житті народу, заклик до всіх, хто працює на «духовній ниві», «духа не угашати» на шляху поступу й боротьби за ствердження нації. Є в листах критичний аналіз художньої спадщини окремих авторів, де певне місце посідають роздуми про поезію Т. Шевченка. П. Куліш визначає Кобзаря в історії як «будителя нації», що засвідчують слова: «Наш славний на ввесь світ кобзар Шевченко», «Великий і славний на весь світ Кобзар наш Тарас», «Лягаючи спать, промовляю собі напам'ять Перебендині вірші, у котрих намальована вечірня пора, почута тихою душею» [18].

В епістолярній спадщині української інтелігенції чільне місце посідають роздуми про шляхи розвитку української літератури. І. Нечуй-Левицький у листі до Н. Кобринської від 8 грудня 1898 р визначає своє розуміння реалізму так: «… цей напрямок – це таки доволі цупкий та твердий корсет, добре таки муляє в стан і душить в боки: не дає волі і обмежує й держить авторів в відомій межі. Бо тільки реальне життя має право диктувати і призначати зміст і сюжети авторам. А чого нема в житті, того не може бути і в повісті…» [21, с. 352].

Особливого значення листуванню надавав І. Франко, дбайливо зберігаючи власну кореспонденцію, він опікувався виданням епістолярної спадщини інших письменників – Ю. Федьковича, І. Вагилевича, С. Руданського. У листах є свідчення, що містять біографічний характер, відомості про написання творів, цікаві деталі про творчу лабораторію письменника: «Всяка рада, всяка пересторога, всяке остереження, хоч би і найнеприємніше, єсть і буде для мене всегда приємне…», «віднині я і в мені приязні і щирої дружби жадаю від Вас гострої і подобної критики на все, що Вам напишу, бо тільки висказання слабих сторін в однім ділі може поправити автора на другий раз» [28, с. 8].

Підсумовуючи десятирічну працю в «Літературно-науковому віснику» та «Записках НТШ» І. Франко, в листі від 30 листопада 1907 року до Є. Трегубова, пише: «Не беруся судити про вартість тих праць, та все-таки одно скажу, я вливав у них свою душу, старався виставити скрізь ясно і пластично те, що розумію і як розумію дану річ. Я працював одним тягом понад силу пересічної людини» [27, с. 337].

В епістолярії Лесі Українки зустрічаємо песимістичні інтенції щодо долі українського митця: «У нас писатель, коли хоче, аби про нього більше говорили то мусить вмерти, тоді його з великим гуком поховають і почнуть писати по всіх усюдах, що «Вся Україна плаче» за своєю славною дитиною» [25, с. 199]. У листах звучить не тільки переживання про долю власних творів, а й турбота про престиж української літератури, розуміння творчої лабораторії. У листі до сестри О. Косач від 18 жовтня 1912 р. письменниця наголошує: «Я сама ніколи не маю певної думки про своє писання: коли пишу, то мені здається, що варто писати (інакше кидаю), а як скінчу, то ніколи не знаю, чи варто його друкувати…» [24, с. 414].

Епістолярій О. Кобилянської демонструє співзвучність поглядів з Л. Українкою: «Поет і писатель, на мою думку, не має лиш фотографувати, а має і виховувати, і дальше вести. Як ми будемо нашій публіці лиш пересічні типи нашої тої публіки подавати, а не моделювати й компонувати кращих і сильніших типів на будучність, то будемо вічно на одній ступені стояти» [15, с. 528].

Епістолярна комунікація дає змогу декодувати важливі тогочасні суспільно-культурні проблеми, які турбували представників інтелігенції. Одним із таких питань, яким переймався В. Леонтович був друк українських часописів. У листі до М. Грушевського від 26 жовтня 1906 року зазначено, що в редакції «Київської Старини» передплатників дуже мало, грошей немає і немає співробітників, а тому потрібно об'єднуватися з журналом «Записки», а цього не всі прагнуть: «Хотять, якби те було можливо, переробити «Київську Старину» в такий місячник, де б перша половина була наукова з двома викладовими мовами – і українською, і російською, а друга публіцистична з однією мовою – українською» [29, с. 20–21]. У цьому ж листі В. Леонтович пише про бажання створити українську кафедру в Київському університеті, але професор Перетц відповів йому, що наразі немає можливості це зробити,

і він не впевнений, що професорська рада підтримає таку ініціативу. «Вважаючи на все це, д[октор] Перетц радить зробити так: зібрати з громади гроши на оплату видатків по кафедрі та прохати когось з українських учених вичитувати лекції українською мовою в становищі пріват-доцента. Тоді станеться факт, який робитиме враження і на професорство, і на суспільство, і в кінці може довести всім потребу заснування дійсних українських кафедр» [30, с. 1].

Домінантним у листуванні оприявнюється концепт «Україна» як прагнення до збереження духовний надбань, популяризації українського друкованого слова. У листі до М. Грушевського від 8 березня 1906 року, В. Леонтович висловлює щиру подяку від себе та дружини Товариству імені Тараса Шевченка у Львові за намір тримати бібліотеку В. Лесевича в окремих шафах з іменною таблицею. «Він за життя поклав так багато праці і думки на складання тії бібліотеки. Він дуже любив її, і ми знаємо, що йому було б за життя дуже приємно знати, що і після його смерти вона складатиме щось одно ціле. Отже, думка Товариства зробити з бібліотеки Володиміра Вікторовича окрему частину своєї бібліотеки саме відповідає бажанню покійного, і ми щиро дякуємо за так щіре з боку Товариства відношення до дару Володиміра Вікторовича» [32, с. 7].

Питання друку українських творів стояло досить серйозно у тогочасній Україні. Цензура максимально «фільтрувала» тексти, аби україноfільські ідеї не потрапляли до рук читачів, тому письменники вдавалися до взаємоцензури, аби допомагати один одному виробляти ідіостиль власне українського митця. Так, у листі від 20 березня 1908 року з Києва В. Леонтович пише про враження від оповідання С. Черкасенка. Зазначено, що вся будова тексту справляє враження ніби автор не знає як упорядкувати думки, тому кидається чи в той, чи в інший бік: «Оповідання д. Черкасенка, правду мовити, не дуже мені вподобалося. Тіпи зовсім не видержані і поводяться часом так, як саме таким людям, яких хоче змалювати автор, не відповіда поводитися. Кінець штучний <…>А якби можно було побалакати з автором, щоб він дещо переробив, то можно було б виправити все оповідання, щоб було і зовсім «приличне» [31, с. 12].

Листування О. Олеся окреслено критичними матеріалами і враженнями щодо творів відомих і невідомих українських письменників. Так, у листі від 19 листопада 1906 року про книжку М. Філянського (український поет, знавець будівельної справи і архітектури) він зазначає: «Филянский – декадент, але декадент на дві стрічки, які він варьїрує на цілих десять сторінок» [11, арк. 1, 2]. Водночас О. Олесь високо поціновує книжки О. Коваленка, М. Чернявського: «Переглядали ми великий збірник віршів Чернявського Миколи і як широко розвернувся передо мною його талант» [13, арк. 1, 2].

У листах О. Олеся відчувається прагнення до вивчення і збереження простої розмовної української мови: «Тіж слова, які здавалися мені безнадійними «мерцями», – виявились – живуть, вживаються народом, плекаються ним. Ходючі з поліщуками по гаях, з рушницями, я тільки слухав їх і вони не знали, що переживаю я в глибіні душі» [12, арк. 1, 2].

Українські інтелігенти дбали про збереження української культури, літератури, про збереження пам'яті про представників національного письменства. У листі М. Коцюбинського до О. Куліш від 24 серпня 1905 року декодуємо інформацію щодо постаті П. Куліша: «Вважаємо за свій обов'язок прилучитися до гурту людей, що високо цінять славну і незабутню діяльність великого діяча українського. Раді будемо при тій нагоді особисто скласти і Вам, Високоповажна Добродійко, щиру пошану і вдячність за Ваші цінні праці на ниві нашого письменства. (підтримували діяльність, роботу) [26, арк. 11].

Відомий фундатор українського театру І. Карпенко-Карий вболівав про видання книг українською мовою, критичні огляди щодо національної літератури. У листі до С. Єфремова від 31 січня 1903 року він пише: «Ваша стаття зробила на мене саме найкраще враження. Після Куліша ніхто ще так добре і докладно не писав критичних оглядів української літератури. Поможи Вам Боже, виправлять сліпих і кривих, бо вже дуже багато калік розплодилось» [4]. У 1904 році звертаючись до С. Єфремова, Карпенко-Карий зазначає: «Гарне видання, прямо-таки прекрасне! Дуже приятно таку книжку на українській мові бачить. Честь! Поможи Вам Боже!» [5].

І. Карпенко-Карий у листі до С. Єфремова відстоює право українського митця користуватися у художньому тексті різноманітними мовними джерела. Я певен, що не тільки зміст, але і назва – «Суєта» – всім зрозуміле і яскраво вичерпуюче зміст – разом сприяють поспіху п'єси. Коли почули кияни, що я назвав п'єсу «Суєта» – запротестували; а тепер от знову ви протестуєте проти назви «Житейське море». Колись, Житецький похвалив мене, в вічі, за те, що вживаю церковно-

слов'янські слова; при чому сказав, що це чисте джерело і нехтувать його при витворенні мови – не можна. І от я, помимо натурального свого нахилу до цього джерела, в словах Житецького маю наукову підвалину. Справді: тисячу літ як наш народ прийняв Християнство і книги на слов'янській мові, всі грамотні знають слова «суєта» і «житейське море», а неграмотні будуть його знати; по якій же резонній причині не слідувало б цих слів вживати в літературі? [6].

Концепт «Україна» в епістолярному спілкуванні Б. Грінченка до М. Грінченко набуває рис ментального забарвлення з наскрізним національним маркером – самобутність українського розвитку та розбудова вільної держави. У листі від 23 листопада 1883 року зазначено: «Не дурно поет, кажучи про будучину України, і ховаючи ії під йменням Дніпра-Славути, промовив: Прозирають у Славуту/ Знизу до вершини / Неспанілі, несхлопілі Діти України!» [14, арк. 3].

П. Грабовському боліли питання націєтворення, на це він звертає увагу у «Листі до молоді української»: «Літературна праця рідною мовою, направлена на «пропаганду радикалізму європейського»; заснування українських видавництв для видання популярних книжок з історії України, бібліотек, особливо пересувних, для розповсюдження українських книг серед народу; створення грошових фондів для українських видавництв у підросійській та галицькій Україні – на ґрунті українському, коло народу українського, в мові українській» [7, с. 148].

Висновки і пропозиції. Вдячним матеріалом для дешифрування національної приналежності концепту «Україна» є епістолярна спадщина представників інтелігенції кінця XIX – початку XX століть. Українська ментальність у листах постає як ретроспекція тогочасних ознак, характеристик, модусів, що оприявнюють соціальні конструювання реальності. Через «епістолярну арену» здійснюється рефлексія соціокультурної практики. Декодування епістол демонструє адресатні повідомлення та авторефлексії інтелігенції, як окремої соціальної спільноти, яка стала основною силою українського суспільно-культурного життя, творцем модерної національної ідентичності.

Концепт «Україна» серед масиву епістолярної комунікації інтелігенції маркується конкретними діями, думками і вчинками спрямованими на втілення ментальних кодів, які інтегруються у смислотворчих компонентах листів. Семіотичний полікодований гіпертекст української інтелігенції кінця XIX – початку XX століть сприяв створенню соціокультурної атмосфери, в якій адресант і адресат користувалася спільними кодами, а концепт «Україна» був спрямований на усвідомлення осібного шляху розвитку України і української культури, самобутність національного розвитку, і, зрештою, побудову вільної держави.

На основі аналізу, запропонованого у статті, відкриваються перспективні формати дослідження епістолярію не тільки вказаного періоду, а й інших хронологічних визначень, зокрема через призму полікодованого гіпертексту, а також багатовекторності комунікативної парадигми.

Список літератури:

1. Айзенбарт Л. М. Термін «Концепт»: проблема визначення та підходи до вивчення / Л. М. Айзенбарт // *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Літературознавство. 2016. № 45. С. 323.
2. Болебрух А. Г. «Письмецо придет и вестей принесет» // *Дніпропетровський історико-археографічний збірник*. Дніпропетровськ, 2009. Вип. 3. С. 56.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2003. С. 452.
4. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Ф. 120. № 435.
5. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Ф. 120. № 439.
6. Відділ рукописних фондів та текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Ф. 120. № 444.
7. Грабовський П. А. Вибр. твори: В 2 т. – К. : Дніпро, 1985. Т. 2. С. 185.
8. Іващенко В. Лінгвоконцептуальна репрезентація фрагментів когніції в термінопросторі української мистецтвознавчої картини світу : дис. … д-ра філол. наук: 10.02.01 / В. Іващенко. – К., 2007. С. 12.
9. ІЛ НАНУ. Ф. 25. Од. зб. 22.
10. ІЛ НАНУ. Ф. 77. Од. зб. 128.
11. ІР НБУ. Ф. 244. № 302. арк. 1, 2.

12. ІР НБУ. Ф. 244. № 310. арк. 1, 2.
13. ІР НБУ. Ф. 244. № 311. арк. 1, 2.
14. ІР НБУВ Ф. ІІІ., № 42253 арк. 3.
15. Кобилянська О. Ю. Листи // Твори: В 5-и т. – К. : ДВХЛ, 1963. Т. 5. С. 528.
16. Коцюбинська М. «Зафіксоване і нетлінне»: Роздуми про епістолярну творчість / М. Коцюбинська. – К. : Дух і Літера. Харківська правозахисна група, 2001. С. 41.
17. Краснова Л. Словник юного гуманітарія / Л. Краснова. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка, 2007. С. 95.
18. Куліш М. Твори: У 2-х т. – К. : Дніпро, 1990. Т. 2. 877 с.
19. Літературознавчий словник-довідник / Р. Гром'як, Ю. Ковалів та ін. – К. : Академія, 2007. С. 384.
20. Монахова Т. В. Концепти «дім» і «дорога» у творах Валерія Шевчука: Коментар письменника / Т. В. Монахова // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – К., 2007. № 1. С. 90–91.
21. Нечуй-Левицький І. Листи // Зібрання творів: У 10-и т. – К. : Наукова думка, 1968. Т. 10. С. 352.
22. Словник іншомовних слів / за ред. чл.-кор. АН УРСР О. С. Мельничука. – К. : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1974. С. 360.
23. Сулима В. І. Біблійні концепти і проповідницька традиція української літератури / В. І. Сулима // Слово і Час. – 2007. № 12. С. 5.
24. Українка Леся. Листи // Зібрання творів: У 12-и т. – К. : Наукова думка, 1978–1979. Т. 12. С. 414.
25. Українка Леся. Листи // Зібрання творів: У 12-и т. – К. : Наукова думка, 1978–1979. Т. 11. С. 199.
26. Ф. 338, №. 69. Коцюбинський М. М. Листи до О. М. Куліш. 1905, 1908 рр. З Чернігова до Борзни. – 11 арк.
27. Франко І. Я. Листи // Повне зібрання творів: У 50-и т. К. : Наукова думка, 1986. Т. 50. С. 337.
28. Франко І. Я. Листи // Повне зібрання творів: У 50-и т. К. : Наукова думка, 1986. – Т. 48. С. 8.
29. ЦДІАК. Ф. 1235. Оп. 1. Спр. 600. С. 20–21.
30. ЦДІАК. Ф. 1235. Оп. 1. Спр. 600., 1.
31. ЦДІАК. Ф. 1235. Оп. 1. Спр. 600., 12.
32. ЦДІАК. Ф. 1235. Оп. 1. Спр. 600., 7.
33. ЧЛМК. – А-4935.
34. ЧЛММК. – А-4949.

Heorhiievska V. V., Pohrebniak I. V. **COMMUNICATIVE CONCEPTS OF THE UKRAINIAN INTELLIGENTSIA SEMIOTIC POLYCODED HYPERTEXT OF THE LATE XIX – EARLY XX CENTURY**

The fundamental changes taking place in the modern information society require attention to the problems of the intelligentsia, because under the influence of global processes, culturological priorities, the general processes of culture in society are becoming increasingly visible. In particular, it is worth noting the diverse path of national identification in the public consciousness of Ukrainians, because sometimes public opinion is extrapolated in emotional, syncretic form using manipulative techniques.

Addressing the epistolary heritage of the Ukrainian intelligentsia of the past paves the way for understanding modern trends, because the aesthetic potential of the letter appears in the uniqueness of the author's style, reflecting the world view in the set of moral, ethical and philosophical maxims. Thereafter the suggestive function of the epistle affects the reader. Correspondence of the Ukrainian intelligentsia of the late XIX – early XX centuries shifts the social and aesthetic boundaries, the desire to address the issue of cultural, national, political identity has become tangible.

In the context of global change, understanding the nature of communication based on epistolary research is certainly prospective, as it offers a plurality of concepts' interpretations inherent in the nature of writing, as well as semiotic approaches to understanding polycoded references of the past for the modern scientist. Analysis of the communicative concepts of the Ukrainian intelligentsia epistolary of the late XIX – early XX centuries, interpreted as semiotic polycoded hypertext, to this day remains on the margins of scientific observation.

Key words: *communication, epistolary, intelligentsia, concept, semiotics, polycoded hypertext.*